

**Modus solennis et authenticus, ad inquirendum & inveniendum
& convincendum Luteranos, valde necessarius, ad salutem
sanctae Apostolicae sedis & omnium ecclesiasticorum, anno
1519 compositus, in Martini Luteri perditionem & ejus
sequacium**

<https://hdl.handle.net/1874/8948>

MODVS SOLENNIS
ET AVTENTICVS, AD INQVI-
rendum & inueniendum & conuincendum Luteranos, ualde necessarius, ad salutem sanctæ Apostolicæ sedis, & omnium Ecclesiasticorum, anno 1519 compositus, in Martini Luteri perditionem, & eius sequacium, per uenerabilem Monachum magistrũ SYLVESTRVM PRIERATEM, ex sacro sancto ordine Prædicatorum, Magistrum sacri Palatii, & generalem hæreticæ prauitatis inquisitorem.

Anno 1553 reuifus, & satis bene emendatus ab erroribus, per Reuerendissimos Cardinales ad officium sanctissimæ inquisitionis deputatos, per s. d. N. Papam Iulium iij.

ROMAE, PERIORDANVM
typographum Pontificium.

Anno 1553.

REVERENDIS IN

CHRISTO PATRIBVS SACRI

ordinis Prædicatorum, & sacre Theologiæ professoribus, & per Italiam, Galliam, Hispaniam, & omnes sanctæ Rom. ecclesiæ partes hæreticæ prauitatis inquisitoribus, patribus suis multum metuendis: Frater Syluester Prierias, sacre Theologiæ doctor, & sacri Apostolici palatij magister, & sacri ordinis Prædicatorum professor, & hæreticæ prauitatis generalis & acerrimus inquisitor, Salutem.

QVoniã nũc nostro tẽpore, quo refrigescit charitas multorũ, Reuerẽdi patres, & abundat iniquitas multa, pullulant hæreticæ prauitatis semina: ita ut uix fides sanctæ Romanæ ecclesiæ inueniatur in terra. Quæ licet eximiæ uestræ paternitates magno fauore satagunt & zelant extirpare, ne Zizania cum tritico simul crescat: tamen mundus est ita malus, quòd uos in sancto opere isto contemnunt, atq; quasi irrident: & dicunt, Inquisitores hæreticæ prauitatis nec scientiam, nec modum inquirendi cognoscere: quod est abominabile audiri. ideo ego accensus zelo ueritatis, coactus sum scribere artem & modum inquirendi. Non quòd uolo uos docere, cum sciatis omnia melius quàm ego: sed ut uideant illi indocti asini, quàm multa possint magistri nostri, præsertim nos de sacro ordine Prædicatorum, qui sumus luminaria magna in S. R. E. Ideo ego humilis & minimus inter sacre Theologiæ professores, cum hanc artem inquirendi bene didicerim, quia scio mentem sanctiissi-

sanctissimi & beatissimi nostri Papæ: uolui etiam illam describere uobis, quia secundum Aristotelem nostri S. Thomæ magistrum, signum scientis est posse docere: propterea hanc artem à me compilatam uobis offero, & rogo ut illam in omnem terram per impressuram mittatis, ut propter ipsam confundantur omnes aduersarij nostri hæretici, uidentes contra quos debeant pugnare, & ut nos possimus canere cū toto corde: Venite exultemus, Domino iubilemus. Bene ualete optimi Patres, & me commendatum habeatis.

INCIPIT TRACTATUS
solennis.

Quoniam omne multiplex indistinctum necessario parit confusionem, & erroris mater est æquiuocatio semper. Idcirco ut istam artem distinctius, & subtilius, & facilius possim enucleare, uolo ipsam per regulas quasdam determinare, faciles & faciliter memorabiles, propter uitandum studendi laborem.

PRIMA REGULA.

ANte omnia inuocandus est spiritus sanctus, & orandum deuotè pro gratia Dei, ut actus ille inquirendi incipiat, perficiat, & perficiatur (secundum quod scribitur in Collectis quotidianis) nõ ex uana gloria, nec propter uanam gloriam, nec propter pecuniam: sed ex amore Dei, & zelo ueritatis, propter gloriam Dei, maxime autem propter hono-

no

norē sanctæ sedis Apostolicæ, quæ nos omnes tantū exaltauit, & pacē ecclesiæ catholicæ, ad supprimendos errores, & ad sedanda scandala, & turbationes fidelium Christi cauendas.

SECUNDA REGULA.

Ista intentione bona formata, quam impossibile est non placere Deo, cum sit sanctissima & synce-
rissima, & ex gratia de condigno meritoria æternæ uitæ, oportet firmiter credere, & tanquam certissimum, ac primum huius artis principium præsupponere, de quo nullatenus liceat dubitare: Quod Papam errare est impossibile, sed quicquid cogitauerit, dixerit, uoluerit, fecerit, hoc tanquam uocem & factum Petri, seu potius ipsius Christi met oportet acceptare. Quod si quis uellet in hoc dubitare, aut rationem: quærere: ille iam de facto non Inquisitor esset, sed inquirendus, tanquam certissimè hæreticus: quia dubitare, & non credere, pro eodem accipiuntur, secundum Aristotelem secundo Physicorum. Et quia sicut ianua in cardine uoluitur, ita tota ista ars in hac secunda regula iacet, sicut rusticus in sole. Ideo necessarium & bonum puto (licet extraordinariè) ipsam inoppugnabiliter fortificare. Et primò sic: Nisi esset uera & certa ista regula, nullus posset inquiri, aut iudicari, aut condemnari in sancta Romana ecclesia: quod est absurdissimum. Consequentia nota. Sed antecedens probatur duabus rationibus inuictis-

simis. Primò, quia Papa est lex animata & uiua in terris (nam in hoc bene licet cõformari Principem ecclesiæ huic seculo, in quo princeps est Imperator lex uiua: nec obstat quòd Imperator in tẽporalibus, et Papa in spiritualibus præest, quia sunt inuicem figura & figuratum) sed ablata lege, iam nihil certũ posset secundũ eam iudicari, aut fieri: ideo oportet esse certissimum, Papam non errare. Secunda ratio est, quia hæretici solent se per sacram scripturam defendere: sed illa est lex mortua, & litera occidēs, & potest in multas falsas sentẽtias trahi. Sicut patet in multis magistris nostris, præsertim Thoma Caietano, quem tamen tanquam hæreticum non cõdemnauimus, ne ordini nostro infamiam daremus: & sic hæreticus, propter lubricitatem suã, fieret anguilla. Cõfirmatur ista ratio: quia hinc Iuristæ rectè dicunt, quòd Papa sit ecclesia, iuxta illud Matthæi 18. Si te nõ audierit, dic ecclesiæ: id est, Prælato. Si ecclesiã, id est, Prælatũ nõ audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Vnde patet, quòd Papa est prælatus prælatorum, in secula seculorum: & per consequens, ecclesia Romana est ecclesia ecclesiarum. Tenet cõsequẽtia ab eodem ad idem, per definitionem uniuocorũ.

Secundò probatur ista regula irrefragabiliter. Quòd si Papa posset errare, tũc etiã ecclesia posset errare, cũ sit primũ & summũ ecclesiæ membrũ. Si aut ecclesia posset errare, tũc etiã Christus posset errare,

rare, cū sit una caro & unū corpus cū ecclesia. Iuxta Paulū: Erūt duo in carne una. Si autē Christus posset errare, etiā Deus posset errare: quod est impossibile, cū Christus sit Deus. Et sic à primo ad ultimū, Papa nō potest errare. Sed hic sunt aliqua argumenta uidēda. Primò dicūt, quòd ecclesia nō possit significare Prælatū, ex natura uocabuli. Quia ecclesia Græca dictio est, & significat idē quod cōuocatio et cōgregatio: sed Prælati nō est cōgregatio. Respondetur: Hoc est unū grammaticū argumentū, & multū suspectū, et hoc duob. modis. Primò, quia ex græca grāmatica arguit: sed Græci sunt hæretici et schismatici, ideo nō est eis credendū in sua grāmatica. Secūdo, quòd uidetur synagogā ex ecclesia facere. nā synagogā dicunt etiā significare cōuentū & congregationē. Ergo probabile est, quòd ecclesia nō congregationem, sicut synagoga, sed Prælatum significet. Dicunt autē, quòd in nullo passu noui Testamēti ecclesia pro Prælato potest accipi: ut, Credo ecclesiā sanctam catholicam. itē illud: Super hāc petrā ædificabo ecclesiā meā. Respondetur: Non credo synagogā esse Græcū nomē: quia synagoga fuit tantū apud Hebræos, & nō apud Græcos: ideo Hebraicū potius nomē est. Nec nocet, quòd ecclesia aliquādo accipitur pro Prælato, aliquādo pro populo, cuius est Prælati: & secundū hoc oportet scripturas distinctē intelligere, & magistraliter.

Secundò arguitur: *Quomodo Papa nõ potest errare, cum tamen sanctus Petrus errarit? ut in Euangelio, quando Dominus eum Satanã uocauit. Respondetur. Hoc est una frasca, & Brocardicũ argumentum. Nam tunc temporis nondum acceperat spiritũ sanctum, licet fuisset in gratia: quia potest aliquis bene esse in gratia, non habendo spiritũ sanctũ. ut alias habet uideri per Magistros nostros.*

Si autem replicatur, tamen Paulus reprehendit eum post spiritus sancti missionem, Gal. 2. Respondetur. Hoc fuit ueniale peccatum, & quædam simulatio ac dispensatio piæ fraudis.

Si iterum dicant: Non uidetur sanctus Paulus pro ueniali peccato, & tam leui re, tantũ festum fecisse, nisi fuisset periculũ animarum ibi. nam ipse dicit, Euangelij ueritatem ibi fuisse omisam: hoc autem est Christum negare, & infidelitate peccare. Respondetur. Sancti primitiue ecclesiæ fuerunt feruentes, ideo parua peccata tanquã maxima reprehendebãt. Et quòd nos hodie hæreticos cõburimus et occidimus, ipsi homicidium reputassent, si excessiue locuti fuissent: cum tamen nostro tempore (si recta sit intentio) non solum sine peccato sit, sed etiam cum magno merito fiat. nõ sic facientes, obediens sumus S. Paulo, qui iubet nobis ut tollamus malũ de medio nostri, & ut hæreticos deuitemus: id est, de uita priuemus, secundum interpretationem sanctissimi D.N. Papæ.
Sic

Sic reddere debitum matrimonij, nō sine peccato fieri illi dixissent, excessiue loquentes, cum Psal. quinquagesimo: Ecce enim in iniquitatib. conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Sed nostro tēpore cum merito fieri potest, & est opus iustitiæ.

Tertiò arguitur: Cur ergo sancti Patres suo tēpore hæreticos per scripturas & uerbum Dei expugnauerunt, & exemplum nobis sic faciendi reliquerunt? Respondetur: Hic est alia ratio temporis. nam tunc ecclesia nondum fuit firmata, nec fides satis roborata: ideo neceße fuit per scripturas cum eis pugnare. nunc aut̄ oportet de firma fide eos examinare. Ideo multo facilior est modus inquirendi nūc, quā tūc fuit: quia illorū modus describi, et in artē redigi nō potuit, nisi totā scripturā aliquis intellexisset. Sed hodie periculosum est cū hæreticis in Biblia pugnare, quia fecerūt Bibliam suspectā, ita quòd à multis uocatur liber hæreticorū. ideo alijs libris & modis agendū est.

TERTIA REGULA.

Neceße est summè, ut Inquisitor ipse quoq; certus sit, se non posse errare in hoc actu. Nec debet inquire, quòd uelit aliquid discere uel audire, sed tantum docere & audiri: alioquin non esset Inquisitor, sed discipulus hæreticorum, nec certus esset se errare non posse. ideo oportet præconcupere conclusionem, quā intendit. Potest autem certus fieri ex tribus. Primò, ex intentione formata iuxta regulam primam: secū-

do, ex mente Papæ inerrabili, à qua suscepit officiū
 & causam inquisitionis, iuxta regulā secundam. Ter-
 tiò, ex doctrina S. Thomæ, quæ sola est igne spiritus
 sancti examinata & purgata, & summi philosopho-
 rum principis Aristotelis sententijs decorata. Nā im-
 possibile est, quòd intentio illa erret, multo minus pos-
 sibile, quòd doctrinam S. Thomæ erret. in qua si nō
 esset bene fundatus Inquisitor, non esset dignus offi-
 cio isto pulcherrimo, & titulo gloriosissimo. Quia si
 solam Bibliā sciret, citò hæreticus eum posset illude-
 re per multiplicationē expositionis. Ideo certā oportet,
 & quæ est sine quæstionibus, sine opinionibus, si-
 ne distinctionibus multiplicatis, habere Theologā.
 Hæc est doctrina S. Thomæ, mēs Papæ, et bona in-
 tentio inquisitoris.

Q V A R T A.

Quando pro tribunali sedet, tunc debet protesta-
 ri, quòd solum Deum ante oculos habeat: sic tamē, ut
 aliquis spissus paries, uel murus ferreus inter oculos
 & Deum sit, ne offendantur oculi eius. iuxta illud:
 Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.
 ut sic possit anima sponsi dicere: Ecce ipse stat post
 parietem. Hunc autem parietem intelligo, firmam &
 piam intentionem in corde inquisitoris, quæ est, ut
 sit sollicitus, pro confusione ordinis tollēda, & illius
 gloria exaltanda: & non intendat ab actu desistere,
 donec hæreticus confusibiliter sit cōbustus, ut sic in
 Domino

Domino gloriari possit, quòd ecclesiam defenderit.

QVINTA REGVLA.

Sit itaq; armatus armatura Dei, inuadat diabolicos homines, cum Psalmo dicens: Tabescere me fecit zelus meus. & iterum: Perfecto odio oderam illos. & iterū: Super aspidem & basiliscum ambulabis. Et nil noceret, si uocem aliquo modo exasperaret, sicut solent inuidi facere: aut melius pro cauendo speciem inuidiæ, caput cum risu amariuscule (uelut canes dentes nudando) fiducialiter moneret, ut sic diabolus terreteretur, & hæreticus ipse primo aspectu perditum se esse putaret. Nam oportet inquisitorem, secundum Apostolum, in omni paciētia et modestia omnia experiri, si possit animā lucrari Deo. Post hoc, prolatis digitis denumeret sibi de digito in digitum, articulos, quos hæreticus iuxta mentem Papæ debet acceptare, simul aliquid terribile insonans de igne, & dicat: Credis hos, uel non? si credis, omnia tua reuocabis: si non, comburēris. Et in fine horū uerborum debet os torquere, & faciem ad circumstātes uertere, & labia porrigere, & manum utranq; sparsis digitis iactare. Non obliuiscatur etiā nasum rugare, & omnino se disponere in facie, sicut esset terribilis larua in carnis priuio, in confusionem hæretici, ut circumstantes dicere possint: O quam malè stat iste hæreticus, & quam solenniter & legaliter se expedit iste inquisitor. si autem hæreticus uoluerit respondere, &

re, & allegare sacram scripturam, uel doctorem sanctum. pro hoc tene hanc regulam subtilem, immediate sequentem.

SEXTA REGULA.

Tunc dicendum est ei, cum leui quodam cachinno: Ah dilecte Domine, non hic tempus est litigandi & disputandi, sed simpliciter respondendi, an credas in sanctam Ecclesiam catholicam? Dimitte doctores doctores esse, ecclesiam audire necesse est: illi possunt errare, Ecclesia non potest errare, ut supra ostensum est. Et sic fortiter est molestandus per regulam secundam, & semper aliquis risus fiducialis intermiscendus: & facies uertenda ad circumstantes, ut ipsi corrideant Inquisitori, & irrideant haereticum, sicut Herodis familia Christum: sic tamen, ut non fiat indecens cachinnus, sed secundum Paulum, modestia eius nota sit omnibus hominibus. Nam oportet hanc rem, cum maturitate multa, cum grauitate summa, et suauitate in spiritu sancto tractare. Nec leuiter debet ridere Inquisitor, nisi dum haereticus scripturam sanctam allegat. nam tunc oportet haeretici intelligentiam magis ridendo despiciere, quam respondendo soluere: ne forte trahatur Inquisitor in expositionem sacrae scripturae, ex qua non possit ridere sine confusione, propter astutiam haereticae prauitatis, quae ualde prompta est in Biblia. si autem coeperit haereticus alte clamare, & Doctores cum scripturis iactare, sese

re, sese paratum rationem reddere suæ sententiæ, petere doceri, & solui suas rationes & auctoritates: Tunc oportet cum maxima diligentia uidere, ne circumstantes ista diutius audiunt, ne ad misericordiam moueantur, & hæreticū habere iustam causam credant. Quare hic ne tumultus fiat in populo, summè necessaria est una bona Cautela, quæ traditur hac regula.

SEPTIMA REGULA.

Videlicet ut multo magis clametur, ac tumultus aliquis uel pedū strepitus excitetur: sicut Iudæi fecerūt, quando S. Stephanū uoluerūt opprimere, ne au diretur. Nam etiam furor pro ecclesia Dei meritorius est, maximè si ex prædicta intentione procedat. simul quoque, iuxta Aristotelem in Elenchis, multis quæstionibus exagitetur & perturbetur: ut in diuersa distractus, & in diuersos intētus, aliquid dicat, quo capiatur. nam & Iudæi hac fraude tentabant Christum, ut caperent eum in sermone. & sic oportet diabolum suis aliquando artibus fallere, ut canitur in Hymno: Ars ut artē falleret. Nec est necesse semper in digito Dei eijcere dæmonia, sed malum malo pellere, per dispensatiuam Euangelij interpretationē: quia Inquisitor debet sperare, quòd hæreticus comburetur, nec cum confusione cesset ab officio.

Bonū quoq; esset, si ista non iuuarent, quòd mandaret silentiū sub pœna excōmunicationis, ut sic cū
bona

bona modestia Inquisitor possit omnibus audientibus dicere, & se resoluere, Quod non intendat, nisi salutem miseri hæretici: & bene esset contentus, quod suos Doctores allegaret, si primò responderet, an in ecclesiam crederet: siue per fenestram, siue per ianuam crederet, modò in ecclesiam crederet. Quia quid profunt Doctores, qui sunt pars ecclesiæ, si in totam ecclesiam nõ credat (quæ est mens Papæ, & intètio nostrorũ magistrorũ) ut sic populus notet, illũ ueræ esse hæreticũ, quia ecclesiã non uult audire: & Inquisitores esse iustos in suo proposito, quia honorẽ ecclesiæ & fidei sinceritatẽ tã legaliter et Zelose quærãt.

OCTAVA REGVLA.

Solicitissimè prouidendũ est, ut Inquisitores sint de ordine sanctissimo Prædicatorũ: quia illi habent magnam gratiã apud populũ, & antiquã famã, quod sint docti & Zelosi pro ecclesia sancta, & Apostolica sede. ideo facilius possũt suspicionẽ populo facere cõtra hæreticũ, quã alij quicũq;: quoniã ipsi multas et magnas pertulerũt propter Zelũ & scientiã suã cõfusionses: ideo fidelius & diligentius laborãt, ut alij magis cõfundãtur, ut ipsi hoc modo suã ignominiã alienæ ignominiæ cõsortio solẽtur. iuxta illud: Gaudiũ est miseris socios habere pœnarũ. et illud Petri: Scitote easdẽ passiones et fraternitati uestrã, q̃ in mũdo est, fieri.

NONA.

Solicitandũ est omnib. modis, ut ante initiũ et post actũ istũ mittãtur diuersi fratres, discreti in diuersas partes,

partes, maximè ad principes et seniores plebis, q̄ (sine
 detractionib. & mēdacijs) persuadeant, hūc hære-
 ticū nolle audire ecclesiā catholicā: & hanc culpā di-
 latēt, magnificēt, & multiplicent, ac pertinaciā hære-
 tici summis studijs accusent, et detestētur: etiā spuant
 in terram, cum magno furore, tanquā si essent insani,
 quia sunt stulti propter Christū: et mirētur, quod ista
 scandala permittātur in ecclesia regnare, in blasphe-
 miā diuinæ maiestatis, et in diminutionē potestatis ec-
 clesiæ & fidei catholicæ, ac iniuriam sacræ Theolo-
 giæ, præsertim doctrinæ sancti Thomæ, & opinionū
 suarū. Iurēt etiā, ac manib. & pedibus loquātur, sicut
 sapiētes solēt, Ecclesiast. 3. ut sic Principes prouocent
 ad indignationē. Pro inquisitorib. uerò dicāt, quomo-
 do omnia legaliter & zelose faciāt, quāta modestia
 et charitate hæreticū orēt, fleāt, agāt, omniaq̄ tētēt,
 sed frustra. Expediret etiā multū, si in prædicationib.
 in ecclesijs hinc inde populus similiter irritaretur, &
 magnis miseratiōib. super hæreticū, et pro sancta ec-
 clesia et fauore inquisitorū cōcitaretur: ne postea mur-
 mur in populo relinqueretur, sicut sæpius factū est,
 nō fuisse hæreticū, sed iniuriā ei factā. Nā q̄ ista regu-
 la neglecta fuit, usq; hodie, multi aperte dicūt et scribūt
 Io. Huss et Hier. de Praga fuisse nec cōuictos nec iuste
 cōbustos. Et probāt tali argumēto, ut nup̄ à quodā hære-
 tico audiui in Boemia, q̄ postq̄ illi sunt cōbusti, ignis
 uelut ultor iniuriæ, disponente Deo, in neminē atro-
 cius

cius scuit, quàm in ordinem Prædicatorum. Ex ipso enim fuerunt illi Inquisitores, qui eos combusserunt. & allegauit illud Sapientia: Per quæ quis peccat, per hæc & punitur. Nec est uerisimile, eos fuisse hæreticos, propterea quòd cõbusti fuerint: quia S. Laurentius, & plures alij, propter Christi cõfessionem, sicut & isti duo, perpeffi idem fuerunt: uerum stulta dicunt, quia nõ intelligūt, quòd illis facta est iustitia, eo quòd noluerunt audire ecclesiam.

Nostris autem fratribus facta est iniuria, quia uoluerunt audire, & audierūt ecclesiam, ut superius accepta est: & non fuerunt admissi, ideo in cælo sine dubio coruscant inclyto martyrio. Et combustores eorum, quia contra ecclesiam egerunt, ardebūt in inferno. De quo latius unum librum dabo, quo obstruam os iniqua loquentium, quem pro honore sanctæ ecclesiæ, & zelo fidei iam compilo.

DECIMA REGULA.

Est singularis & specialis, quã adhuc nullus tetigit, qui de hac arte scripsit, quantum ego legere potui: sed ego multo labore & experientia inueni. & est multum subtilis, scilicet ista: quod quia nũc multi surgūt, qui antiquiores Doctores legūt, & S. Thomam contemnunt: & inuenire se dicunt, quòd nos uocabulum Ecclesiæ sanctæ, nostris opinionibus & affectibus non aliter præteximus, quam olim Pseudoprophetæ, nomen Domini suis mendacijs prætexuerunt

xuerunt, multosq; prophetarum occiderunt, ac populum seduxerunt. sic & nos sub nomine Ecclesiæ dicunt, nostra mendacia quærere, & non hæreticorū exustores, sed sanctorum Dei persecutores criminantur, nihil de Ecclesia sancta nisi titulum nos habere, & speciem, ut Apostolus ait, pietatis, uirtutem eius abnegantes. Nec hoc satis. Dicunt nos uerè esse magistros hæreticorum, quia hæretici simus, & hæreticos faciamus. etiam uerè Inquisitores hæreticæ prauitatis, quia inquiramus & inueniamus eam: simul Inquisitores & inuectores hæreseon, pro inquisitoribus ueritatis nos culpantes. Et heu, insanissimi homines, hanc sententiam quasi cunctis principibus & laicis (quia incipiunt ualde docti fieri) persuaserunt, ut nos pro seductorib. populi, homicidis fidelium Christi passim iactitèt, & planè pro Antichristi apostolis habeant. Et dicunt, se hoc colligere ex eo fundamento, quòd non sacram scripturam, nec sanctos patres, sed Aristotelem & opiniones nostras solum doceamus, quibus Antichristus utitur, ut putant. O secula, ò mores, bone Deus, quid hic dicam: etiam in sanctam Romanam ecclesiam blasphemii sunt, quæ Aristotelis studium, & S. Thomam in suis opinionibus approbauit, & multum commendauit, ut nota sunt Urbani papæ uerba.

Idcirco in ista arte non similis punctus est, sicut iste: quare pro exequenda decima regula, mittendi
 b sunt

sunt doctissimi & prudentissimi fratres, qui sciunt persuadere hominibus, quòd Inquisitores non solum nomen ecclesiæ, sed ueræ ecclesiæ rem ipsam quaerant: & non esse Inquisitores hæreticæ prauitatis, ut eam inueniant, sed ut opprimant & perdant. Et utile est, ubi non sufficiunt fratres, qui sic mittantur, quòd literæ scribantur in omnem terram, & persuadeant, sicut dixi. Verùm quomodo persuadeant, alio tempore scribam: iam non occurrit aliud, nisi ut iurent ad omnes sanctos, & in conscientiam suam, pectus deuotè percutiendo, se uerè Ecclesiæ sanctæ salutem intendere, & non eius nomen nequitijis suis prætere.

V N D E C I M A R E G V L A,
multum artificialis ac magi-
stralis.

Quicquid fiat, aut non fiat, hoc nimis præ omnibus curandum est, ne hæreticus permittatur aliquid respondere: neque examinetur in ullo puncto, nisi prius promittat, ecclesiam sanctam sequi. Et in hoc habeatur respectus ad consuetudinem Romanæ curiæ, quæ est mater & magistra ecclesiarum, etiam domina terrarum. iuxta illud Christi: Gentes dominantur eorum, uos autem non sic, &c. Quis ipsa semper ita solet facere. nam comburit, aut in Tyberim projicit, aut alios occidit, quicumque non
uolunt

uolunt sequi sanctam ecclesiam Dei, & Apostolicam sedem: non attento, quod uoluerunt stare iudicio, aut rationem reddere. Non tamen in hoc est homicida & cruentus tyrannus, nisi secundum opinionem quorundam fatuorum, qui scripturas sanctas per caput proprium intelligendo, per decisionem Romanæ curiæ negligunt exponere. Oportet enim sanctam ecclesiam authoritatiuè procedere, & non cuilibet rationem sui facti reddere: quia satis est, quod ipsa habet rationes, eam mouentes, cum spiritus sanctus non deserat eam.

Et iustè quidem, ac rectè: quia si sic admitterentur, citius conuincerent, Papam & sanctam Ecclesiam errare, quàm ipsi conuincerentur, non propter ueritatem, quam non habent: sed propter multiloquium & astutiam suam, cui non potest ita resistere spiritus sanctus hodie, sicut fecit tempore sancti Stephani. Nam alia est nunc ratio temporis, ut sæpe dixi: ideo utilissimum est ut occidantur, antequam audiantur. Non enim dignus est audiri, qui nõ uult audire. quia oportet esse discipulum, antequam magistrum: & prius audire, quàm audiri. sicut Aristoteles docuit.

DVODECIMA REGVLA.

Si autem per gratiam Dei audierit hæreticus, & ecclesiam sanctam sequi promiserit, tunc

mox imponatur ei reuocatio: nec est tunc necesse
 ad sua dicta respondere, aut rationes soluere, ne
 forte cogatur Inquisitor ad sanctam scripturam ue-
 nire, in qua timendum est uter succumberet: sed
 sufficit simpliciter dicere, Sancta ecclesia sic deter-
 minauit, & Sedes Apostolica sic uult, & sic ui-
 ctus est hæreticus, & anima lucrata Deo, & be-
 nedicatur Deus: & laudetur sanctus ordo Præ-
 dicatorum, qui tam legales Inquisitores enutriuit.
 Tunc imponendum est hæretico, ut suos ipse libros
 comburat, & ignem foueat (sicut Isaac ligna pro
 se ipso portauit) non in confusionem quidem hære-
 tici, sed ut Inquisitor iuxta cum gloria sedere pos-
 sit, & in conspectu circumstantium, hæreticum o-
 mnibus ostendere uictum. Sed illi iam uicto, si-
 mullet se aliquam compassionem habere: ideo quan-
 do aliquandiu illi insultauerit, & irriserit miserum,
 cesset, si discretioni eius uisum fuerit. Si autem
 noluerit, & omnino pertinaciter perseuerauerit,
 tunc iuxta Apostolum, Auferte malum de medio
 uestri (in quo Apostolus, licet non comburere ius-
 sit, tamen occidere præcipit, per dispensationem
 præcepti Dei) tradatur foro seculari, & combu-
 ratur, sicut est moris atque stili Romani: nec pro
 eo oretur, nec mors eius commendetur, sed sit no-
 men eius maledictum, & omnia quæ dixit & scri-
 psit & fecit. Tunc Inquisitores habebunt in-
 ten-

tentum finem suum, scilicet magnam gloriam apud Deum & homines, & gaudere poterunt in corde suo.

Ex prædictis sequitur, unum multum notabile corollarium, uidelicet quòd anno 1509, die ultima Maij, illi nostri quatuor fratres Prædicatores, qui fuerunt, frater Ioannes Vetter Prior collegij, frater Franciscus Vltfchi Subprior, frater Stephanus Boltzhorst, doctor & lector supremus, & frater Heinrichus Steinegger œconomus, in Berna Heluetica, iniquè combusti fuerunt, tanquam hæretici: quia cum in sanctam Romanam ecclesiam crederent, hæretici esse non poterant. Sed maximus error fuit commissus in modo inquirendi, quoniam fuerunt examinati de puncto ad punctum. Sed hic modus procedendi, est erroneus. & nullus debet mirari, si tam subtiliter interrogati desererunt, & combusti sunt. Si autem primò fuissent interrogati (sicut debuerunt) & solum hoc quaesiti, an crederent in sanctam Ecclesiam, bene fuissent liberati: quia etiam sanctissimus dominus Papa iam decreuerat (non accepta pecunia, ut multi loquuntur) eos liberare: quia à nostris fratribus intellexerat, illos affectionatissimos esse S. R. Ecclesiæ: & quia in omnibus intoxicationibus, & dæmonum exorcismis ac homicidijs, quæ fecerūt, & in his quæ facere putauerant, semper habuerunt bonam uolun-

tatem, ac bonam intentionem : ita ut non scelera, sed piæ fraudes essent, & opera bona. quod fortissima ratione probatur, argumentando sic:

Omnis qui habet oculum, id est intentionem: simplicem, id est bonam: totum corpus, id est opus: lucidum, id est bonum, erit.

Omnes isti fratres oculum simplicem habuerunt, id est, intentionem bonam: Ergo omnes isti bona opera fecerunt.

Maior non indiget probatione, quia sunt uerba Christi. Minor uerò probatur, quia eorum intentio erat (sicut ipsi confessi sunt) concitare populos contra fratres Franciscanos, hostes nostros, ut eos ex regionibus illis expellerent: & sic eos expellendo, expellerent etiam simul cum illis opinionem falsam & hæreticam de conceptione, quam per totum mundum seminauerunt: ut cum magno honore gloriosæ semper Virginis Mariæ cantaretur, Sanctificatio tua: & non, Conceptio tua. Sed episcopus Lausanensis, & episcopus Sedunensis, qui in ista causa fuerunt ordinati iudices, ut iumenta facti erant, quia nesciebant distinguere inter peccatum mortale & piam fraudem. ideo Heluetij illi Schuizeri, qui artem inquirendi nunquam didicerunt, sed tantum sciunt belare, omnia peruerterunt, & formauerunt processum contra illos illo modo, & subtilitate, qua contra laicos solent formare, & per Deum, magnam iniuriam

riam illis fecerunt: & ipsi, meo iudicio, hæresim commiserunt. At illi Bohemi, Ioannes Hus & Hieronymus de Praga, rectè et artificialiter fuerunt examinati: quia non per sacram scripturam fuerunt conuicti, sed per determinationem Romanæ ecclesiæ damnati. Quia, ut supra dixi, Romana ecclesia est regula fidei, magistra ecclesiarum, domina terrarum. Ideo quicquid dixerit, articulus fidei est: nõ obstante, quòd aliquando errauit. Nam regula fidei potest bene errare uenialiter, sicut S. Petrus, ad Gal. 2.

Sed & Ioannes Reuchlin, si permisissent Principes inquire de articulo fidei in ecclesiam sanctam, non tantum libri sui, sed ipse quoque fuisset combustus. In quo maximam gloriam Inquisitores fuissent consecuti, quòd talem uirum, tam doctum combussissent, & illo doctiores cogniti fuissent: quia semper combustores sunt doctiores combustis, ut patet in coquo & lignis, quæ ipse comburit. Quoniam autem de articulo in articulum per scripturas & rationes fuit examinatus, non est mirum, quòd cum gloria fuit liberatus: quia ars inquirendi non fuit cum eo seruata. Est enim impossibile, quòd hodie aliquis conuincatur hæreticus, si articuli eius examinentur ad sanctam scripturam: sed si examinentur ad sanctam ecclesiam, hic non est possibile, quòd euadat. Tales sunt hodie quidam noui hæretici, qui ex

Græca lingua (quæ semper fuit hæretica & schismatica) nouam & hæreticam Theologiam adducunt, contra sanctum Thomam, quos spero examinandos esse secundum practicam huius artis. Et erit propter hæc gloria Inquisitoris, & totius ordinis maior, quòd tot & tantos combusserunt.

Hic in fine est una Brocardica quæstio, quæ hinc inde à multis uentilatur. et est ista: Quomodo sancta Ecclesia iam plusquam mille trecentis annis optimè recta est, ut nullos occiderit aut combusserit, usque ad Conciliū Constantiense? Et nunc regi non potest, nisi comburendo hæreticos: cum tamen illo tempore innumerabiles fuerint in Ecclesia hæretici? cum maxime Deus per Esaiam dicat de Ecclesia: Non nocebunt, neque occident, in uniuerso monte meo sancto. Respondetur. Miror tam indoctos esse homines, qui ista quæerūt. Satis patet, quòd nihil in sancto Thoma studuerunt. Dico ergo, quòd solutio breuis est: & ista est, quòd tunc non fuerunt Inquisitores hæreticæ prauitatis. Si enim tunc fuissent, tunc ecclesia bene purgata fuisset ab hæreticis per ignis ardorem. Sicut enim ueritas crescit pro tempore, et plus reuelatur: sic & purgatio ecclesiæ crescit. Nā tunc temporis, quando in sacra scriptura studebant, nō fiebant tam subtilia ingenia: quia nō habebāt curam de Aristotele, qui facit ualde subtilia ingenia. Quare ego credo, si S. Hieronymus &
 Augu.

Augustinus hodie uiuerent, aut etiam ipse apostolus
 Paulus, uix euaderēt ignem, tam excellētes sunt inqui-
 sitores in ingenijs. Quod ego intelligo ex uno factō
 nouissimo. quia si potuerunt inuenire, quōd Ioannes
 Reuchlin esset hæreticus, quia dixit, humanitatem
 Christi comparari posse habitu laicali et meretricio:
 quomodo effugere potuisset apostolus Paulus, qui
 non humanitatem Christi, sed Christum ipsum filiū
 Dei dicit, non modò uelatum maledictō & peccato,
 sed maledictū & peccatū factum, ab ipso Deo met.
 Bene tibi Paule, quōd uixisti illo tēpore, quando non
 erant subtilia ista ingenia. Quare quisquis conside-
 ret tēporis rationem & subtilitatē ingeniorum, citō
 soluet omnes quæstiones. Hæc igitur artem à me cō-
 paratam secundum paupertatem doctrinæ, & infœ-
 cunditatem styli, bono & læto animo suscipite, opti-
 mi patres, mihi multum metuendi: ut ista possitis per
 honorem sanctæ Romanæ ecclesiæ et ueritatis Curi-
 alis, ad laudem & gloriā ordinis nostri, omnes hære-
 ticos funditū extirpare, & feliciter triumphare. &
 hoc ad introducendam cōsuetudinem pro Sancta R.
 Curia, qua ei liceat, quos uolet, impunè occidere &
 damnare, per dispensationem & reprobationem
 omnium legum Dei. Valete bene in ueritate, quam
 quæritis & diligitis. Datum Romæ, ex
 Apostolico Palatio.

LECTORIBVS S.

*Ne aliquot pagellæ uacarent, damus hic uobis falsam
& lepidam Epistolam, ex qua Inquisitorum magnâ
in sacra pagina scientiam non sine uoluptate
percipietis: Legite, & plaudite.*

AD R. P. F. SPIRITVM RUTE-
rum, Aquitanicum fidei inquisitorem, e-
pistola congratulatoria, simul & commo-
nefactoria F. Paschalis Murneri, ex eodẽ
ordine Prædicatorum indigni
doctoris.

F. Paschalis Murneri, R. P. Spiritui Rutero, etc.
Post debitam reuerendæ uestræ paternitati sa-
lutationem, uolo uos reddere certiozem, quòd bini
uestri libelli nuper Tholosæ impressi, hic multo cum
honore à bonis catholicis leguntur: quorum sicut in
sermone mellifluus est liquor, ita in sententijs profun-
dū & impenetrabile acumẽ. Vnde non minus uobis,
quàm uniuerso Ordini nostro cõgratulor, qui in dies
magis per uos multifariam multipliciq; modo deco-
ratur. Sunt tamen paucula quædam & pusilla, de
quibus uos commonefaciendum duxi. non quòd ego
censoris supercilium in uos mihi arrogare præsumã:
absit inquam, ab humilitate mea talis, tantaq; teme-
ritas, ut aduersus tantum scientiæ culmen insurgat:
sed quia uarij rumores, qui uolitant per ora homi-
num,

nū, per aures etiā meas transeunt, quibus respondere promptū nō est: reliquū hoc fuit, ut uobis quæ hic uulgo iactātur, fideliter referrē. Nec me latet, maleuolos ac maledicos esse homines, nec nō hæretica labe infectos, qui oggannire V. P. audēt, cui omnimodū deberi honorē orthodoxi omnes fatentur. Sed quia hodie mūdus multos habet nasutos, qui secularib. doctrinis inflati, omnes sibi dissimiles contemnūt: bonū est, nos ad præcauendū esse instructos. Primū, quia secundus liber inscriptus est à uobis Parergus, uix præ mœstia cordis, lingua effari queo, quib. cachinnis titulū i-stū uentilet. Quidā siquidem eorū dicūt, uobis ab aliquo fuisse suggestū, quòd ista duplex tabula secundū Græcos uocari posset Parallelos: uos aut aure, prob nefas, asinina pro Parallelo Parergon accepisse. Car pūt etiā uos in Grāmatica huius uocabuli, quia masculū pro neutro posueritis, & ita ex opere feceritis hominē. Nā Parergus, si illis credere dignū est, dicitur homo uanus, uel inutilis: ideò dicūt, uobis melius quàm libro cōuenire. Hactenus de titulo. ad intrinsecā substantiā ueniamus. Parcatis aut, si eorum uerba interdū refero. Nō modò uos incircumspectū et impro uidum, sed etiā, quod horreo dicere, nimis effrontē fuisse dicūt, quòd Regi Christianis. scribēs, fabulā narratis de Loripede, in qua uos omnes Parisienses mēti ri sciunt: quia nunquam talis fuit Loripes, quem dicitis fuisse combustum. Quidam etiam ex illis nu-
per

per dicebat, uos immeritò Spiritum uocari, qui uncia spiritus nō habeatis in toto capite. Vos aut̄ parū esse spirituale arguebat: quia dum legitis apud Paulū, Litera occidit, nescitis discernere inter actiuū et neutrū genus. Et adhuc magis insultabat, quia pro uerbo neutri generis, uos dicitis impersonale. Dicebat tamē in fine: Ut sciatis hūc doctorem subtilem esse, tēpestiue sibi cauet, cum Scripturas prohibet in Gallicā linguā uerti. Nā si id fieret, ridicula pueris omnib. esset eius infcitia: quorū nullus ignorat, quid Gallicè sit Tuer, uel Occir. Nūc uestrā prudētia relinquo, an in Græco Pauli textu, tale sit uerbū aliquod. Et certē in correlatiuis mutua debet esse proportio. Verū enim uero ex diametro illic opponitur uerbū uiuificat: unde probabiliter elici potest, uerbū Occidere esse actiuū. Quinimò quidā facetiosi homines, totā illam disputationē, quam subtiliter nō minus quā fecunde textis de litera occidēte, nō unius pili se æstimare dicūt. Primū, quia satis patet ex circūstantia loci, Paulum ibi legē cōparare Euangelio, & legē nominare literā, perinde ac si diceretur uerbalis doctrina, quæ nō insculpta est in cordibus: & proinde spiritualis dicēda nō uenit. Vnde cōsequēter inferūt, nihil hoc ad allegoricos sensus spectare. Et simul per transfennā uos mordicant, quod ideo sitis tam infestus aduersus sensum grammaticale: quia grāmatica uobis est inimica. Reperiūt enim hinc inde multas incongruitates, quibus
coacer

coaceruatis, citāt antiquū illud prouerbiū Aristote-
 lis: Scientia nullū habet inimicū, præter ignorantē. Si
 replicet R. V. P. utrū ego mutus esse debeā, cōtra
 eiusmodi blaterones: certē, si uideretis quā feruidus
 sim Zelotes honoris uestri, uobis satis superq; satisfa-
 cerē. Sed nescio, quomodo postquam omnia tentauī,
 sepe numero ad metam nō loquendi cōpellor. Nā ut
 sciatis, quantū ad totā illā partē ubi asseritis Scripturā
 spiritualiter intelligendā esse, & nō in litera uel car-
 nali sensu, ipsi uos cū umbra pugnare dicūt, quia fateri
 tur etiam idē. Sed quærūt, in quo modo uel in qua fi-
 gura sit iste syllogismus: Scripturā esse tam fertile, ut
 multiplices ex uno uerbo sensus pariat, sicut partus
 multiformes. Nec exēpla quæ citatis multū eos mo-
 uēt: quia de Ierosolyma nescio ubi inueniūt aliā subti-
 litatē, Prophetas de illa Iudææ urbe loqui, quatenus
 tūc erat Dei sedes, et propria Ecclesiæ statio: sed per-
 inde etiā de Ecclesia Dei quaqua uersum patet. quia
 cum Deus nouā Ierosolymā ædificat in regno Chri-
 sti, funiculū eius ab oriente in occidentē extendere
 angelo præcipit. In summa, nunquam cōcedent, etiā
 si anagogæ et allegoriæ ex Scriptura eliciātur, ipsam
 tamen esse nasum cereū. In tantū uerō audaciæ pro-
 filiūt, ut dicāt, uos esse portētosum animal, in quo sub
 nigra pelle lateāt albæ aures: cum dicitis, esse nimiū li-
 terales, qui figuratē & spiritualiter intelligūt Chri-
 sti uerba, Caro mea uerē est cibus. Retorquēt enim
 illud

illud cōtra uos, quòd importunè urgeatis literā, nomē
 carnis carnaliter sumendo. Similiter ualde sibi applau-
 dūt in citata Augustini auctoritate, ubi dicit, eam esse
 miserā seruitutē, uoces pro rebus accipere, etc. Quia
 in totū & omnimodè illis suffragatur, quos Sacramē-
 tarios uocatis: unde etiā per opprobriū uos Caperna-
 itas appellant. Fuit etiā nuper quidā garrulus, qui pro
 Spiritu Rutero, uos nominabat Spiritū rotundū: pro-
 pterea quòd dicitis ex literalī sensu haurire suū erro-
 rē, qui libertatē spiritus transmutāt in licentiā carnis.
 Ac primū quidem illa quadrimēbris uestra diuisio,
 quam ponitis in seruitute opposita, dupliciter ab ipso
 carpebatur, utpote tanquā superflua & insufficiens.
 Nā cum dicitis, primā seruitutē esse originalē, quia na-
 scūtur ex Adā uitiosi, peruersæ naturæ, ad omne ma-
 lū propensi, & ad nullū bonū idonei: secundū uerò es-
 se fomitis uel legis membrorū, quæ nos ad prohibitas
 & inordinatas cupiditates impellit, dicebat, uos hic
 unū membrū, ut solēt carnifices, lacerare: quia fomes
 ille nihil sit aliud quā originalis corruptio, quæ sub
 primo mēbro cōtinetur. Insufficiētiæ autē hoc colore
 arguebat, quia de ceremonijs nullā facitis mentionē:
 de quib. luce meridiana clarius est, Paulū in epistola
 ad Galatas expresse tractare. Itaq; dicebat uos nō mi-
 nus infelicitē in dialectica, quā in grāmatica uer-
 satū esse. Itaq; dicūt, uos tanquā canē in suo sterquilī-
 nio audacter latrare: cum dicitis secundū uestrā sua-
 uiloquen-

niloquentē elegantiam, cōpositari libros ab hæreticis
 absq; labore. Et certē, si uerū est quod iactant, res est
 satis mirabilis, uos tantū exantlasse laborē suppilando
 & furādo hinc & inde quæ lectitātur in eorū libris.
 Ad hæc fabulātur, uos per malā coherentiā mutilare
 & corrūpere, quæ ibidē cōcinnē et suo ordine sunt di
 gesta. Quomodo auderet, inquiūt, hic canis (honor sit
 uestris reuerēdis auribus) tam proteruē insultare, nisi
 quia putat, tyrannicis suis prohibitionib. territare le
 ctōres, ne libros attingant, ex quibus subripit, quantu
 lūcunq; boni habet? Cōsimilē in modū, nimis crassā
 & omnibus manifestā calumniā uos impingere dicūt
 Lutheranis, quod eorū libri de pœnitētia taceāt pror
 sus, uel frigida mētionē per transfennā de ea loquātur.
 Nā fortiter clamitāt, melius et syncerius uim et pro
 priatē pœnitentiæ, totāq; in effectu naturā explicā
 ri in eorū libris, quā in tota librorum farragine, ex
 qua sola Magistri nostri sapiūt. Et simul addūt, tam
 in libris quā cōcionib. Lutherānorū, diligētius, ser
 uētius, et maiore spiritus efficacia urgeri, quā in toto
 Papatu. Quid dico? (proh dolor) ex beati patris no
 stri Thomæ & similiū doctorū scriptis, etiāsi esse in
 illis reuoluēdis per totā uitā maceret, nō elici posse qd
 sit pœnitētia: & utrāq; definitionē pœnitētiæ tā rea
 lē quā nominalē omnibus scholis minus fuisse notā,
 quā pecorū stabulis. Cūq; ego uiriliter, ut decet Ze
 losum Theologiæ alumnū, talib. eorū diēterijs resiste
 rem,

rē, prouocabant ipsi ad libros. Quod certamē subire
 recusauit sub fauorabili prætectu, ne uiderer de re iu-
 dicata, quasi dubia litigare. Erat tamē, si uerū fateri
 fas est, aliud impedimentū: quia scilicet ex parte time-
 bā, ne prolatis in mediū libris, ex lectura cōuincerer.
 Nihilo secius diuisionē uestram mordicāt: in qua nu-
 meratis genera hominū, quos litera occidit. Nō diffi-
 tentur quidē, hæreticos & laicos ex Scriptura malē
 intellecta mortē haurire: si modò sub laicorū nomine
 cōprehendantur omnes, qui carni & mundo addicti,
 nullo tangūtur pietatis studio. Sed quærūt, ubi nā ma-
 gis regnet mūdus, & quæcunq; à spiritali Dei intu-
 itu homines abducūt, quā in curia Romana: quam
 tamen pro fidei nostræ magistra & unica Scripturæ
 explanatrice habemus. Hæresum aut̄ omniū recepta-
 cula & cauernas dicūt fuisse monachorū claustra: in
 quibus nos aliti & enutriti fuimus. Sed hic rursum
 uestrā dialecticā carpunt, quia coincidūt inter se ue-
 stræ diuisionis mēbra: propterea quod inter Iudæos,
 quibus primā classem seorsim tribuitis, memorabiles
 fuerūt hæretici: imò licet in uarias dispertiti fuerint
 se&tas, omnia tamē totalis nationis deliria, totidē ma-
 nifestariæ sunt hæreses. Eodē modo si inuestigentur
 unde ab exordio mundi hæretici fluxerint, dicūt in
 tertia classe inueniendos fore. Nā si uerū est quod di-
 cit Augustinus, superbiā omniū hæresum esse matrē,
 cōcludunt superbos & præsumptuosos in primo hæ-
 reticorum

reticorū gradu fuisse collocādos: et ideò tā illos quānt
similes insulse abhæreticis per uestrā reuerentiā separa
ri. Sed omnib. cōcessis, dicūt uos, quantū ad præassū
ptū thema, gypseis ouis incubare. Ista una est, & pri
ma pars principalis libri uestri, quòd litera occidit: in
qua latè patētē et pulchriter uariegatā pauonis caudā
extēditis, ut dicūt. Secūda est, quòd Iudæi, hæretici, et
homines mūdānis desiderijs occupati, mortē ex per
uerso Scripturæ intellectu hauriūt, cuius tractatio, tā
quā expāsio alarū, ad finē usq; libripertingit. Tandē in
extrema cauda, tanquā gallicinio excitatus breuiter
cōcluditis, nō esse legendas Gallicè Scripturas. Hoc
aut argumentū tantundē ualere dicūt, ac si quis dice
ret: Niuosæ sunt alpes: ergo uinū quod in collib. Tho
lossanis nascitur, frigidū est. Sedenim obloquantur,
uos illo sepe incallescere, imò quasi reddi furiosum.
Pergunt etiā obloquitando circiter in hunc modū: Si
inter eos quibus Scriptura est litera occidens, primus
ordo tribuitur Iudæis, cur nō primitus illis interdici
tur Scripturæ lectio? Deinde cuius linguæ fuerūt om
nes hæretici? An non Græcæ uel Latinae? Cur ergo
extirpandis hæresibus non eradicatur utraq; lingua?
Hic procedendi modus secundū eos magis coloris, ma
gisq; fundamēti haberet. Quòd aut replicatis, tres il
las esse triūphales linguas crucis trophæo affixas: pri
mūm, in caput uestrū retorquent: quia quicquid mali
coaceruatis, in illas cōpetit, cum tamē solenniter iue

rint à Deo consecratæ. Deinde magicã uestram de tribus linguis diuinationẽ irrident: cum omnibus apertũ sit, illo Pilati præconio Euãgelij per omnes linguas publicationẽ fuisse adumbratã. Nam & Paulus, cum dicit, nos spiritu adoptiõis donatos clamare, *Aba pater*, Latinos ab hoc priuilegio nõ excludit, sed significat indifferẽter omnibus linguis Deũ inuocari à fidelibus. Ultra etiã procedũt. nõ *Aba* dicũt nõ esse Hebraicã uocẽ, sed Syriacã. Sicuti etiã uos turpis insci- tiæ (quod dij omen auertant) nõ erubescũt arguere, quòd nesciatis Danielis prophetiã, cũ alijs quibusdã libris, Chaldaico idiomate scriptã esse. Quod si uerum est, utinã uetus illud prouerbiũ practicauisset uestra reuerẽtia, *Ne futor ultra crepidã*. Acriter igitur huic principio incumbũt: Deũ, qui Euangeliũ suũ creaturis omnibus uoluit publicari, qui per os Apostolorũ non tribus modò linguis, sed omnib. promiscuè loquutus est, uelle etiã legi omnib. linguis, quæ Apostoli scriptis prodiderũt. Equidẽ in intimo cordis penetrati gauius sum, cũ uestrã illam solutionẽ legerẽ de uerbo et scriptura. Itaq; protinus cõfidẽter exultauit, et illis obieci, uerbũ quidẽ Dei ab omnibus audiri debere, sed nõ legendã esse Scripturã. Verũm unus ex illis statim ualde me repulit. Principiõ enim dixit, quæ illic narratis de distinctiõe Scripturæ & uerbi, uos ex eorũ libris furatũ esse, quibus estis tã atrox & truculẽtus. Si putatis me uno uerbo fuisse uictũ, erratis, nesciẽtes

meam

meā animositatem. Sed cū ipsos passus expressos mihi digito mōstraret, tunc obmutescēs tacui. Postea quasi semiuictor, subiecit, uos tamē more uestro, partim falsificare, partim tortuose inuoluere, quæ doctè & rectè ab illis scripta sunt. Tandē ita cōclusit, nō aliud Dei uerbū nobis cōmendari, quàm quod Prophetarū & Apostolorū libris continetur. Nā cum Christus Iudæis dicebat, Scrutamini Scripturas: legem et Prophetas denotabat. Et cū Paulus dicit, Quæcunq; scripta sunt, ad nostrā doctrinā scripta sunt: nō de uocali tantū uerbo, sed de literarū monumentis loquitur. Et quibus cōpetere Scripturā affirmat: nempe omnibus. quemadmodū & alio passu: Omnis Scriptura diuinitus inspirata, utilis est. Cū ego ex uestra subtilitate replicarem, uerum esse quòd utilis sit ad prædicādū, non autem ad legendum: deprompsit alium locum ex Actis, ubi laudantur Thessalonicenses, quòd ex Scripturis quærebant, an ita esset ut Paulus prædicauerat. Quid uultis amplius? compulit me fateri, Scripturas esse datas et relictas tam paruis quàm magnis. Addita tamen restrictiōe, quòd licet Deus ita statuerit, utile tamen nō sit. Ille uerò exclamat: En sunt blasphemiae, quas impium & foetidū os Ruteritui ructat, cū dicit Dauidicos psalmos, dū in Gallicā linguā transferuntur, nō tantum frigidos esse, sed nullū afferre gustū, ut refrigerent, & fermè mortificent. Horresco referens, et simul me terret inquisitoriae uestrae se

ueritatis acrimonia: sed tamen, quod celatū noceret,
 tanquam utiliter sibi dictū reuerentiā uestra accipi-
 et. Dicebat ergo ille: Quis bestiā hāc putet ullū un-
 quā uel minimū habuisse Dei gustū, cui et insipida et
 mortifera sunt sacra & æterna ueri Dei oracula, si-
 mulac linguæ sonū mutauerūt? Atqui uina & efficax
 illic maieſtas se profert, quæ inuitos quoque afficiat,
 modò ne sint prorsus stupidi. Similē esse blasphemīā
 dicebat, quā execrari pij omnes debeāt, quòd Cereris
 mysteria cōparatis sacræ Scripturæ. Nā si bene re-
 cordamini, inde probare conamini, nō debere passim
 legi sacrā Scripturā, quia apud Athenienses uetitū fu-
 erit Cereris mysteria uulgari. Ipsi aut̄ ecōuerso argu-
 unt: cū sua mōdacia uoluerit in occulto & tenebris la-
 tere diabolus, ne palām fieret eorū scēditas, Dei ueri-
 tati, quæ lux nominatur, lucem cōuenire. Et cū Da-
 uid ita pronūciat, Scribentur hęc in generationem
 alterā: nō ferre legem de supprimenda uel opprimen-
 da scriptura, sed uaticiniū edere de ipsa per omnes æ-
 ratū gradus propalāda. Quid uos ad hęc uenerande
 Magister? Ego enim nimū, ac plus nimio sum perple-
 xus, nisi me expediatis. Sed iterū ad ampullosas istorū
 iactātiās aures arrigite. Cōcludunt, etiāsi crepare de-
 beatis cū tota inferorū colluie, Scripturā quæ fixa
 & immutabili Dei ordinatiōe uiris et mulieribus de-
 stinata est, ab omnibus citra exceptionem debere le-
 gi. Standū enim esse inuiolabili Dei decreto, & illū
 melius

melius uidere quid nobis expediat, quàm omnium mor-
 taliū sensu apprehendi queat. Et simul nos cētuplo im-
 pietatem Pilati uincere clamāt: quia Euangeliū quod
 ille sparsum per ignotas linguas curauit, cupiamus se-
 pultū esse. Nā quod dicitis, aliud esse trāsferre, & a-
 liud interpretari, multū & largè rident: quòd Pauli
 uerba ad hāc sententiam applicatis, qui per uerbū In-
 terpretādi translationē secundū eos significat. Ibam
 quidē inficias: sed il is tam promptū fuit, tam ex textu
 quàm ex antiquis doctoribus me cōuincere, quàm
 uobis facile esset uno haustu dimidiā uini mēsurā sor-
 bere. Similiter quòd refertis de Gebenna, nescio an
 bene inquisieritis utrū ita sit: sed ipsi fabulā esse respō-
 dēt, quòd Missale trāsulerint Gebennēses in linguā
 maternā, ut Missa cōtemni inciperet. Quāuis hoc i-
 psi rapiūt in suū cōmodum. Dicūt enim: Quid mirū,
 si res tam propudiosa, ut est sacrilegus Missæ canon,
 cum suis corollarijs, simulatq; innotuit, nō modò cō-
 temptui uel ludibrio, sed extremæ sit detestatiōi à mi-
 nimo usq; ad maximū: Tenet enim ad unguē uestra
 paternitas, quàm multa nasuti isti in Canone obser-
 uēt, quæ uidētur Scripturæ sanctæ contrariari. Scitis
 etiā Missam nostrā cū Cœna Christi cōparando, tan-
 tā cōtrarietatē inuenire, ut Missa, si proloqui fas est,
 apud quamplurimos fœteat. Et hoc totū liquidò pate-
 re experientia allegāt. Nā pro mensura cognitionis,
 reuerentiā Dei uerbiq; eius dicūt crescere, iuxta illud:

Sicut nomē tuū Domine, ita & laus per omnes fines terræ. Omnes autē diaboli imposturas, quarum stulta deuotione fascinatus est mūdus, propter ignorantia, tunc optimē corrigi, quando patefiūt. Itaq; uos cuidā Cardinali similē faciunt, qui cum uideret turbatū à Luthero Papæ regnū, sic loquutus est: Hoc malū sordiciæ nostræ imputandū est. debuimus enim Scripturas sacras sub uenerationis colore in thecis clausas seruare, ut ad instar reliquiarū adoraretur, & nemo eas legeret. Ita secundū eos uelletis loco Scripturæ recipi uestra cōmēta: ut quicquid balbutire uobis libitū esset, pro sermone Dei reputaretur. sed longē aliud per os Ioannis à spiritu tradi: Hæc scripta sunt ut credatis, & credentes consequamini uitā æternā. Vnde cōcludunt, salutarem esse lectionē Scripturæ. Et cum Paulus præcipit, ut sermo Dei habitet opulētē in omnibus Christianis: nō uestros ructus illic denotari aiunt, sed doctrinam in Scripturis contentam. Sic uos hostem faciunt spiritus sancti, extinctorem omnis ueritatis, inuidum saluti hominū, & sceleratū furem, qui Ecclesiæ thesaurum Scripturarum à Deo datum surripitis. Et cum dicat beatus Ioannes, senibus pariter & iuuenibus se scribere, ut ad Deum perueniant, uos hęc ianuam claudendo, statuum & ætatum omnium supremam mereri detestationem. Alio præterea non minus atro infamiæ carbone reuerentiā uestram denigrāt. Dicunt enim, uos nimis familiariter

in cantationibus & præstigijs diaboli esse imbutum:
 & uix posse fieri, quin sitis ex sortilegorū synagoga,
 qui tam enucleatè omnia artis mysteria referre pote-
 stis: & in eo uos esse fidelem diaboli ministrum, qui
 nefanda illa deliria publicādo, ad dementandos homi-
 nes laqueos tenditis. De uestris parergalibus similitu-
 dinibus, nolo prolixius hic uos fatigare, quia cerebrū
 uestrum euacuarem, tam multæ sunt eorum derisio-
 nes. Vnum tantū exempli uice memorare placet. Pu-
 tabam nihil subtilius uel elegantius posse somniari,
 quàm cum dicitis, panem & uinum in corpus & san-
 guinem Domini conuerti, sicut Dominus ipse aquam
 in uinum conuertit. Atqui replicant, hoc uestrū som-
 nium in scholarum omnium resolutionem pugnare: i-
 deoq; uos in hoc articulo esse hæreticum, etiam secun-
 dum Magistros nostros, & pro hæretico debere com-
 buri. Hæc audiendo, primū fui attonitus: deinde re-
 cordatus sum, hoc in omnibus nostris scholis teneri:
 transsubstantiationē dici in Missæ mysterio, nō quòd
 ex panis substātia fiat substantia corporis, sicut aqua
 in uinum conuersa est. Non enim ignorat uestra re-
 uerentia, quantæ absurditates inde sequerentur: quòd
 scilicet granum tritici in sterquilinio putrescens, fu-
 turum esset gloriosum Christi corpus. Quare ad ca-
 uendas in posterum talium hominum subsannatio-
 nes, providebit uestra reuerētia, ne se proprio
 gladio iugulet.

Obse.

Obsequiū seruitutis meæ, quod ego, si nō debite,
saltem deuote, tanquam frater communis uestre exi-
mietati, & tanquam inferior uestre maioritati dese-
ro, uestra obsecro reuerentia tam hilari benignitate
accipiat, quam soletis iocundas conuentus nostri so-
lenitates celebrare. Valeat magistrale decus uestrū,
pariter cum inquisitoria eminentia. In uigilia
sancti Martini, post sobriam collatione.

F I N I S.